

בנין ועקב

על פרשת השבוע

עוד "לפני" ש"אתם נצבים היום" - זה ראש השנה לדין ולמשפט,
יש לנו להקדים ולהתאסף לאמירת סליחות ברוב עם הדרת מלך

טעם הקדמת אמירת הסליחות כמה ימים עוד לפני יום הדין

העצה היחידה להינצל מן הדין הוא, להקדים ולבוא אל המלך, לבכות לפניו באמירת סליחות ותפילות ותחנונים, כאשר בזה אנו מתוודים על העבירות שחטאנו במשך השנה, ומבטיחים נאמנה שיותר לא ניכשל בהם. אין אנו ממתנינים בזה ליום הדין עצמו בראש השנה, כי אז כבר מופיע השטן עם חבילי העברות שעברנו במשך השנה ורוצה לקטרג עלינו חלילה, ולאחר דברי הקטרוג של השטן וכת דיליה, כבר צריכים רחמים גדולים להשתיק ולבטל את הקטרוג הנורא.

ולכן עוד כמה ימים לפני זה אנו ניגשים בעצמנו אל המלך, ומספרים לו כי לדאבוננו נכשלנו בחטאים, אך אנו מביעים את רגשי חרטתנו ומבטיחים נאמנה כי מכאן ואילך נשתדל וניזהר יותר. ובאופן הזה אנו מקווים להגיע ליום הדין כאשר אנו כבר נקיים מכל חטא, וכך בוודאי נזכה לצאת זכאים בדין בס"ד.

אם לא עכשיו אימתי

אם כל ימי חודש אלול 'קודש' הם, ומיוחדים ומסוגלים לתשובה, אזי הימים שמתחילים לומר בהם "סליחות" כבר 'קודש קדשים' הם. אם במשך חודש אלול עדיין יש אנשים שלפעמים מתרשלים הם מלקחת את עצמם לעבודת התשובה, בחושבם שעדיין יש מספיק זמן עד ראש השנה. אך בימים הללו כשכבר נמצאים ב"ימי הסליחות", כבר מבין כל אחד ש'אם לא עכשיו אימתי'.

חרדת קודש ויראת שמים אופפת לכל אחד באשר הוא, אימת הדין נסוכה על הפנים, ודוק של כובד ראש מעטרת כל זיו וקלסתר, הרי בעוד ימים ספורים יתייצב כל אחד לפני מלך מלכי המלכים, למסור לו דין וחשבון על כל מה שעשה במשך השנה כולה, אין מי שיוכל להשתמט מזה, כולם עוברים לפניו כבני מרון.

'אתם נצבים היום כולכם' 'לפני' ה' אלקיכם'

כמו שמרומז בריש פרשתן (דברים כט, ט),
'אתם נצבים היום כולכם לפני ה' אלקיכם'
ראשיכם שבטיכם זקניכם ושוטריכם כל
איש ישראל'. דהנה 'היום' זה ראש השנה
כמו שמבואר בזוהר הקדוש (ח"ב לב:),
ולמדו זאת ממה שנאמר באיוב (ב, א), 'ויהי
היום' ויבואו בני האלקים להתייצב על ה'
ויבוא גם השטן בתוכם להתייצב על ה', וזה
קאי על יום ראש השנה, כאשר הקב"ה בא
לדון את העולם, ואז השטן וכל כת דיליה
מתייצבים חלילה לקטרג על ישראל מפני
עוונותיהם שעשו במשך השנה. ומכאן
לומדים אנו, שבכל מקום שנאמר "היום",
הכוונה על יום ראש השנה.

וזהו 'אתם נצבים היום כולכם', היום
- בראש השנה, ניצבים "כולכם" לדין
ולמשפט, על כל מה שעשו במשך כל השנה
שעברה. ומהו העצה על זה, הרי אפילו
'מלאכים יחפזון וחיל ורעדה יאחזון', כל
שכן אנחנו, שאנו יראים ופוחדים מהשטן
וכת דיליה, המתייצבים על ה' בעצם יום
הדין לקטרג עלינו חלילה.

ועל זה ממשיך הכתוב, שהעצה על זה
הוא, שעוד "לפני" שעומדים בדין בפועל
אצל ה' אלקיכם בעצם יום ראש השנה,
יתאספו כולם כאחד "ראשיכם שבטיכם
זקניכם ושוטריכם כל איש ישראל", ברוב
עם הדרת מלך, לאמירת סליחות ותפילות
ותחנונים לה' אלקיכם, ולהתחנן אליו
יתברך במיטב היגיון, אולי יחוס אולי

ירחם עם עני ואביון. ובכך יתעוררו רחמי
השי"ת עלינו, ויכפר חטאתינו ופשעינו
עוד לפני יום הדין.

כרחם אב על בנים כן תרחם ה' עלינו - משל נפלא

מרן המגיד מדובנא זצוק"ל (משלי יעקב -
משל קכ"ח) כתב משל נפלא לבאר היטב
היטב סגולת הדבר, להקדים להתייצב
לפני אבינו שבשמים, עוד לפני שהשטן
מתייצב לקטרג עלינו חלילה בעצם יום
הדין:

פעם היה סוחר גדול, ולו בן יקר, אותו
אהב באהבת נפש, ושמר עליו תמיד
כבבת עינו. בכל עת השתדל להרנין את
לבו ולהשיג עבורו מיני מעדנים ומתנות
לרוב. באחת מנסיעותיו הארוכות על
פני תבל, עלה בידו להשיג בד יקר מאד,
וכשחזר מסרו לחייט מומחה שיתפור
ממנו מלבושים נאים ומתוקנים.

כשכבר היה מוכן הבגד עד להפליא,
הלביש האב את הבן בבגדי החמודות
הללו, ונתן לו להבין את חשיבות המלבוש
שהוא מוסר לו כעת במתנה, כמה יגיעות
התייגע בכדי להשיג את הבד הנדיר,
וכמה ממון שפך עבור זה, למען יידע הבן
להעריך את הבגד המיוחד שהוא לובש
כעת.

הבן יצא לרחוב העיר ברוב הדר
וחשיבות, נהנה מן המעמד שהבגד החדש
העניק לו. אולם ברוב כסילותו לא נזהר
כלל, ולא התבונן בדרכים בהם הוא הולך.

גם כשהגיע בדרך הילוכו למבוי מלוכלך מלא טיט ורפש, לא פנה לאחוריו, רק המשיך ללכת ללא הבחנה.

לא עברו אלא כמה רגעים ורגלו החליקה מן המים הדלוחים שהצטברו במקום. חבריו תמכו בו, ועזרו לו להתרומם מן הקרקע. אך אויה, שוד ושבר, הבגדים החדשים שעד לפני רגע בהקו ביופיים הנדיר, הוכתמו מכף רגל ועד ראש, כל כולו נודף ריח רע מן הלכלוך והזוהמה שנספגו בתוך בגדי הפאר.

הרבה יותר משנבהל על מראהו הנורא והמאוס, פחד ורעד מה יעשה אביו כאשר ישמע את אשר אירע. לא היה לו ספק שיכעס עליו מאד ואף יעניש אותו על כך באופן חמור, בפרט כאשר ישמע שהוא עצמו אשם בדבר בבחינת 'קרוב למזיד', מאחר שלא נזהר בדרכיו, ונכנס עם בגדיו היקרים והחדשים למקום טיט ורפש. מרוב פחד לא ידע את נפשו ולא מצא מנוח לכף רגלו, מה עושים כעת.

הגיע אליו חבר טוב עם הצעה טובה, אל תמתין שאביך ישמע על המקרה מאנשים אחרים, כי הם הרי בטח יוסיפו לספר לו, כיצד לא השגחת על הבגד היקר שהוא התאמץ עליו כל כך ושפך עבודה דמים יקרים, ואז אין ספק שאביך יכעס עליך ויבקש אחריך להענישך בכל חומר הדין.

ולכן מוטב שתזדרז אתה ותרופץ אליו תיכף ומיד, עוד בטרם יספיק לשמוע על המקרה ממישהו אחר. תתייצב לפניו מתוך בכייה עצומה, תספר לו בכאב

ובצער שנפלת עם הבגד היקר בתוך הלכלוך והרפש, וכואב לך מאד על הבגד שהושחת צורתו ואבד זיוו. ובאופן זה מובטחני שיתעוררו רחמי האב על הבן, ויסלח לך.

עשה הבן כעצת חברו, רץ אל אביו ובכה לפניו בדמעות שליש על המקרה המצער שאירע לו, ותיאר כמה כואב לו על הבגד היקר שהתלכלך בזוהמה. האב לא יכול היה לעמוד בצער הבן, נטל את מטפחתו ומחה את דמעתו מעל לחיו, ניחמו בדברים היוצאים מן הלב ונכנסים אל הלב. פייסו כי אל לו לדאוג כלל וכלל, נמסור את הבגד לכובס שישטוף אותו מכל הלכלוך והרפש שדבק בו, לאחר מכן יחזיר לנו אותו כמו חדש, נקי מכל רבב.

כאשר מקדימים להתוודות מתוך בכייה וכאב, מתעורר עלינו רחמים וזוכים לסליחה וכפרה

הנמשל מובן לכל בר דעת. הקב"ה מסר לנו נשמה יקרה וקדושה ממקור מחצב הנשמות, צחה ונקיה ללא רבב. אולם אנו ברוב כסילותנו לא נהגנו כהוגן ולא שמרנו עליה כפי הראוי, לא התרחקנו כדבעי משערי איסור, ועל אחת כמה וכמה משערי היתר.

התקרבנו בעצמינו למקום הרפש והטיט - מקומות התענוגים השפלים והתאוות הבהמיות, וכלל לא פלא מה שנפלנו ומעדנו ונתלכלכנו בחטא, ונמצא שאנו בלבד אשמים בזה. ומעתה איך נעלה אל

יחדיו נמתיק סוד בבית אלקים נהלך ברגש'
(תהלים נה, טו), ושופכים שיח ערב לפני
אבינו רוענו מלך מלכי המלכים.

תוך כדי שאנו בוכים לפניו על מה
שנפלנו בתוך הרפש והטיט - בחטאים
ועוונות המלכלכים את הנשמה הקדושה,
ועל ידי הבכיה אנו מעוררים עלינו
רחמי שמים מרובים, וכפי שאנו אומרים
בסליחות, **'אלקינו בושנו במעשינו ונכלמנו
בעוונתנו - כרחם אב על בנים כן תרחם
ה' עלינו'**. בזכות שאנו בושים ונכלמים
במעשינו ובוכים ומתחננים לכפרה, עי"ז
אכן מתעוררים הרחמים והקב"ה מוחל
על עוונותינו, וכביכול הוא יתברך מכבס
ומטהר את נשמותינו, ומחזירה אותנו לנו
נקיה וטהורה, בלי שום לכלוך חטא, וכך
אנו ניגשים ליום הדין כשאנו כבר נקיים
וטהורים.

אם יש דין למטה אין דין למעלה

זאת ועוד, עצם הדבר שאנו מקדימים
לבוא אל המלך ולהתוודות על חטאינו,
זה גופא ממתיק את הדינים ומהפך את
הכל לטובה. כמו שאמרו רבותינו ז"ל
(דברים רבה שופטים ה, ה) **'כאשר יש דין למטה
אין דין למעלה'**, כלומר, כאשר בני האדם
מודים על האמת על החטאים שנכשלו
בהם, ודנים בעצמם ומחשבים את
עוונותיהם, ואף עושים עליהם תשובה,
אזי אין הקב"ה מדקדק בהם ואינו מעניש
על זה בדין - אין דין למעלה. ורק אלו
שמתעלמים ממעשיהם הרעים, ואינם

אבינו והנשמה איננו אתנו כבראשונה,
**'איך נפתח פה לפניך דר מתוחים, באלו פנים
נשפוך שיחים, געלנו נתיבותיך הישרים
והנכוחים, דבקנו בתועבות ובמעשים
זנוחים'** (סליחות יום א' דסליחות).

אנו עומדים אובדי עצות, מבלי לדעת
כדת מה לעשות. ועל זה באו קדמונינו
ולימדו אותנו עצה טובה כדת מה לעשות.
וכך אמרו לנו: אסור להמתין עד ראש
השנה, שהרי אז יעלה ויבוא השטן לקטרג
עלינו, ולספר לפני אבינו שבשמים על כל
הדברים שנכשלנו בהם. וכאשר הוא יתאר
את מעשינו, זה יהיה באופן שעלול להיות
לרעתנו.

ולכן יש לנו להקדימו, ועוד כמה ימים
לפני יום הדין לרוץ בעצמנו אל אבינו
שבשמים ונספר לו דברים כהווייתם,
הנה נפלנו ונכתמנו בחטאים ועוונות.
הנשמה הקדושה שמסרת לנו, נתמלאה
בקיא וצואה, **'איכה יועם זהב ישנא הכתם
הטוב'** (איכה ד, א), כואב לנו מאד על המצב
השפל אליו נקלענו. ואז בוודאי יתעוררו
רחמי הקב"ה עלינו וימחל לנו על כל
עוונותינו, כי ימינו פשוטה לקבל שבים.

וזה גופא הוא מה שאנו עושים בימי
הסליחות. מקדימים לבוא אל המלך כמה
ימים עוד לפני ראש השנה שהוא כבר
עצם יום הדין, ומוסיפים מן החול אל
הקודש גם את הימים הללו. אנו משכימים
באשמורת הבוקר שהוא עת רצון והרחמים
גוברים בשעה זו, מתאספים בבתי כנסיות
ובתי מדרשות, ברוב עם הדרת מלך, **'אשר**

מגיע עצם יום ראש השנה - אין דין למעלה.

אמנם הדבר מובן מאליו, שאין לנו לסמוך אך ורק על פיוטי הסליחות, רק כל אחד בעצמו צריך להרבות בימים אלו בתפלות ובתחנונים מתוך עומק לבבו, שיזכה לסליחה ומחילה על הכל, אפילו אם זה בא על חשבון עסק התורה. כמו שמובא בספה"ק 'שערי תשובה' (שו"ע תקפא סעיף א) בשם ה'טור ברקת': 'שיותר טוב בימים אלו להרבות סליחות ותחנונים עם הציבור, מללמוד'. ומביא עוד בשם הר"י: "שכן ראה לקצת רבנים, שתמיד היו עוסקים בגופי הלכה ובחיבורים, ובחודש אלול היו מניחים קצת מסדרם ללמוד גירסא, רק תחנונים".

זהירות לנצל את הזמן של ימי הסליחות בלימוד התורה ותשובה ותפילות ותחנונים

ובכל זאת כאן המקום לעורר ולחזק גם ענין עסק התורה בימים הללו שמתחילים לומר בו סליחות, כי מטבע הדברים סדר היום משתבש קצת. ויש להיזהר ביותר שלא להשחית את הזמן הנעלה והנכבד הזה להבל ולריק חלילה, אלא אדרבה יגביר חילו לתורה ועבודת ה' יתברך ביתר שאת וביתר עוז, ביחד עם עבודת התשובה והתפילות והתחנונים*.

נותנים את לבם להתעורר בתשובה ולתקן את מעשיהם הרעים, עמהם יבוא אלקים במשפט, כי לא יצדק לפניו כל חי.

וכן כתב בספה"ק 'מגן אברהם' להרה"ק המגיד מטריסק זי"ע (פרשת שופטים): "ובפרט היום בחודש אלול קודם ראש השנה יום המשפט - יומא דדינא, שדנין אז את האדם על כל מה שנהג כל השנה, והדין שרשו בהשם 'אלהים' שבגימטריא כמנין 'זה דיין'. וכשהאדם הוא [עצמו] בבחינת 'דיין אמת' קודם ראש השנה, לדין דין בנפשו, וחוזר ושב בתשובה שלימה, אז כשיש דין למטה אין דין למעלה. וכשיבוא אי"ה ראש השנה יומתקו כל הדינים מעל כל ישראל, ויהיה השי"ת בבחינת עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים, ויחדש שנה טובה על כל ישראל. אבל כשאין דין למטה, יש דין למעלה, בבחינת מלך יושב על כסא דין חלילה וחלילה".

סליחות תפילות ותחנונים - אפילו על חשבון הלימוד

ונמצא שימי הסליחות הם מתנה טובה וגדולה עבורינו, כי כל אחד מישראל האומר את פיוטי הסליחות, הוא ממילא מקדים בזה לעשות דין למטה, ומודה על האמת שחטא ופשע במשך השנה, 'אשמנו, בגדנו, וכו', והוא מרבה להתחנן ולבקש סליחה ומחילה, וממילא כאשר

א. עיין בזה דיבורים נוקבים שכתב בספר 'מטה אפרים' (סימן תרג סעיף ו), בו הוא מעורר את מרביצי התורה לשים לב על תלמידיהם שלא יתבטלו באלו הימים מתלמוד תורה, ואדרבה יראו להוסיף

אמירת הסליחות

צריך שיהיה מתוך כוונה דווקא

האם כבר אמרת היום את הסליחות?

עוד וזאת צריכים לעורר בזה, שכדי שאכן ייחשב לו על ידי אמירת פיוטי הסליחות, שהוא עושה בזה לעצמו דין למטה, צריך עבור זה שיכוון היטב בדיבורים שמוציא מפיו, וכך יודה באמת - על האמת, שחטא ופשע במשך השנה והוא מבקש על כל זה סליחה ומחילה. מה שאין כן כאשר יאמר את פיוטי הסליחות בחטף ומן השפה ולחוץ, מבלי להבין כוונת הדברים, קשה לומר שזה ייחשב לו כעושה דין לעצמו למטה, מאחר שלא הבין כלל מה אמר בכל זה.

הסליחות הוא, לבקש סליחה ומחילה מבורא כל העולמים בטרם יום הדין, אך אם אינו מכוון בדיבורים שמוציא מתוך פיו, אם כן איזה תועלת כלל יש לו בכל האמירה הזאת. וכבר הרעיש על כך מאד מאד בספה"ק **'יסוד ושורש העבודה'** (שער המים פרק ה - כונת הסליחות), וכך לשון קדשו:

"הנה אחי ורעי, צריכין אנו למודעי ידיעה בתחילה בקוראי שמו **'סליחות'**, שהוא על שם שבהם קבועים רחמים ותחנונים לפני המקום ברוך הוא וברוך שמו על סליחות עוונות, שימחל לנו הבורא יתברך שמו עוונותינו ופשעינו שעשינו עד הנה".

וביותר מזה, הרי עיקר תכלית אמירת

"והנה בודאי כל איש ואשה אשר יבוא

עמהם הלימוד גם בספרי יראה ומוסר, ובזכות זה יזכו שתתקבל תפלתם לרחמים ולרצון לפני אדון כל, וזה לשונו:

'מלמדי תינוקות ובחורים, חלילה להם לבטל בזמן הזה סדר למודם כאשר בעונותינו הרבים דשו בו רבים בעתים הללו, נרפים הם נרפים, שלא לפקח על צרכי התלמידים, וקוראין לו ומכנים לו שם 'בין הזמנים' ומפנים לבם לבטלה, ומימי הסליחות עד אחר החג אינו מביא וקורא כדרכו... האיש אשר נגע יראת ה' בלבבו יוסיף אומץ בימים אלו ללמד עם התלמידים בשקידה רבה אחד גדולים ואחד קטנים... ואם הנערים בני דעת להבין מוסר השכל, יש לו למלמד ללמד עמהם בכל יום קצת בספר מוסר לעורר לבם ליראה את השם הנכבד והנורא, כי השם יתברך בוחן כל עשתונות צעיר ורב, וכי קרוב יום אשר בריות בו יפקדו לחיים וחלופו, לטוב ולהפכו. ועת לחננה להשמיע קולם במרום בתפלה ובתחנונים שיזכו בדין המה ואבותיהם ואמותיהם לחיים טובים ולשלום.

ואם דבריו יעשו רושם בלב הנערים ויפלו תחנונתם בכונת הלב, יגדל כח תפלתם וזעקתם שהוא הבל שאין בו חטא, לתת עוז ותעצומות לתפלת הצבור שתעלה מסלה ישרה, ותחשב לו לצדקה ועליו נאמר **'ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד'** (דניאל יב, ג).

יפסיד מחמת זה את כוונת הלב. אין שום ספק שלא בחכמה הוא עושה את זאת, כי עיקר העיקרים באמירת הסליחות, הוא כוונת הלב, ובקשת סליחה מתוך עומק הלב, ומה יועיל בכל נעימות קולו אם הוא עוזב מחמת זה את עיקר תכלית אמירת הסליחות.

בדורינו יש עצה פשוטה איך לכוון ולהבין פיוטי הסליחות, על ידי שכל אחד יתכונן מבעוד מועד ויעיין בספרי הפירושים הנפלאים שדורנו התברך בהם, עד שיבין מראש היטב כוונת ופירוש הדברים. וכך כאשר יבוא לעצם אמירת הסליחות, ירוץ הקורא בו מתוך כוונה ונעימות הקול גם יחד.

אין הכי נמי, הסליחות שאנו אומרים נתחברו על ידי הראשונים כמלאכים וגדולי הפייטנים במשך הדורות, והם בנויים בחרוזים שונים בחכמה נפלאה ועמוקה, ובמילים שאינם מובנות לנו תיכף. אך לאחר שיעיין קצת בסליחות

אל המלך של עולם לבקש מלפניו על סליחות עוונותיו בלתי תשובה בליבו - מה כוחו כי יאריך נפשו בתפלתו על סליחות עוונותיו זולת תשובה? הנה בני אדם זה לזה שואלים: 'אם אמרת הסליחות?' ואומר: 'הן, כבר אמרתי הסליחות!' ואינו שם על לב מה בצ"ע אמרת"ו הסליחות, הלואי שיאמר הבורא יתברך שמו הסליחות, וזה אי אפשר זולת התשובה. לכן ישתדל האדם בעת אמירת הסליחות לקבל בלבו תשובה גמורה, דהיינו החרטה על העבר וקבלה אלהבא².

כדאי מאד ללמוד פירושי פיוטי הסליחות לפני אמירתם

יש אנשים שעסוקים בשעת אמירת הסליחות, להנעים את הנוסח ולכבד את ה' בגרונם. זה אכן דבר טוב ונפלא, אך בוודאי זהו רק בתנאי שיפה כוחו בכפליים, לכוון ביחד עם זה בכוונת הלב, לדברים שהוא מוציא מפיו בנעימות יתירה. לעומת זה אם מחמת עיסוקו בעניני הנעימות,

ב. גם בספה"ק 'אור המאיר' (דרוש לראש השנה) מעורר מאד על כך, וכך לשון קדשו: 'ואתה תחזה הרגיל בפי העולם לומר, "לכו ונלכה לסליחות", כאילו כבר מוכן ומזומן לפניהם סליחתם וכפרתם על עוונם. ולמה לא יתן החי אל לבו, איה איפוא העובדות טובות, או הצדקה שהרבה לעשות, שראוי בשבילם לסליחה וכפרה, ומי יודע אם יסלחו לו אפילו חטא אחד, והוא אומר 'נשכימה לסליחות', הגם שכן נמצא בדבריהם (טור או"ח סי' תקפא) 'משכימים לסליחות', הכונה בזה על דרך ששמעתי מהמגיד זללה"ה...

ועל פי הדברים האלה הטיבו אשר דברו, ורמזו 'משכימים לסליחות', להורות האמור, מי שרוצה לשאול עבור סליחה ומחילה ולהתחנן על נפשו, צריך לבוא תחלה למדריגה הנזכר, שישכים לקדמת השכל, ולאשם את נפשו כל כך, עד שאינו מרגיש מעמדו ומצבו היכן הוא, מגודל הפחד ומורא נבטל ממצאאות, וכאשר השכים לקדמת השכל, משם יכול למשוך סליחה וכפרה. וזהו הכוונה 'משכימים לסליחות', כלומר, לסלוח עונות צריכים להשכים לקדמת השכל כמבואר. ולא כהמון עם אשר למדו לשונם לומר 'נשכימה לסליחות', כאילו סליחתם מוכן לפניהם, ואין פחד אלקים לנגד עיניהם לאמר ככה. ומי שנגע יראת אלקים על פניו, במעלה זכרונו מלת "סליחות", נרתע לאחור מגודל המורא, אם ראוי לערך מעשיו לסליחה, או לאו חס ושלוש.

לא ישליך אותנו השי"ת, הרי אנו רואים בעינינו שאדרבה, דווקא כאשר האדם מגיע לעת זקנה, מתחילים כל האנשים לכבד אותו ביותרת הכבוד, ואם כן למה לנו לדאוג שהשי"ת כן ישליך אותנו חלילה דווקא כאשר נגיע ל'עת זקנה'.

ולכן הוסיף ורשם, **'אל תשליכני לעת זקנה - כדרך שאנו משליכים אותך'**, והיינו שהחשש והדאגה בזה הוא, כי היות שבימי הזקנה האדם נחלש ונחלה, וזה גורם לו לפעמים להשליך כביכול את השי"ת אחורי גוו, כי אין לו עתה הכוחות להתאמץ בתורה ותפילה ועבודה כמו בשנותיו הצעירות. ולכן אנו מתפללים, שגם אם מחמת זקנותינו וחולשתינו 'השלכנו אותך' כביכול, בכל זאת אתה אב רחום, **'אל תשליכני'** מלפניך אפילו עתה **'לעת זקנה'**.

'עת זקנה' שייך גם אצל אנשים צעירים...

כמובן שמילים כאלו מזעזעים עד עומק שיתי הנפש, אנו מתחילים להבין את עומק הבושה שצריך לתקוף אותנו בשעת אמירת הסליחות. הכיצד אנו יכולים לבקש מן הקב"ה שלא ישליך אותנו מלפניו, בעוד שאנו לא קיימנו את מצוותיו כראוי, וכביכול השלכנו אותו מאחורי גווננו.

וכמו שהוסיף **בנו הגאון רבי משה סלנט** זצ"ל ואמר לי, **'ש'לעת זקנה'** אין הכוונה דווקא לגיל תשעים... רק כל אחד בגילו

המבוארות והמפורשות שיש לנו ב"ה בזמנינו, יאירו מיד כל הדברים לנגד עיניו, ויראה ויבין שכל הדברים מיוסדים על פי דברי חז"ל ומדרשים עתיקים. וכך כאשר ייגש לעצם אמירת הסליחות האלו שהוא כבר מבינם היטב היטב, יתעורר לבו לשפוך לבו כעני בפתח.

אל תשליכני מלפניך - כדרך שאנו משליכין אותך

ובדרך דוגמא ננקוט את הפיוט **'שמע קולנו'**, אותו נהגו לומר כל יום מימי הסליחות. מלבד עצם פירוש המילות, יש בו עוד הרבה כוונות ופירושים גלויים ונסתרים. פעם כשהייתי אצל **הגאון רבי משה סלנט** זצ"ל, הראה לי את המחזור של אביו **הגה"צ רבי יוסף צבי סלנט** זצוק"ל, מגאוני וצדיקי ירושלים של הדור הקודם, בעל מחבר **'באר יוסף'** על התורה, והיה די לי לראות באותו מחזור ארבעה מילים שהוסיף הגה"ק בכתב יד קדשו, כדי לקבל מעתה מבט חדש לגמרי על הפיוט הזה.

וכך רשם אותו גאון במחזור שלו, לאחר הבית של **'אל תשליכני לעת זקנה'**, הוסיף ארבעה מילים המזעזעות כל לב: **'כדרך שאנו משליכים אותך'**. כלומר, אכן אנחנו לדאבונינו השלכנו אותך רחמנא ליצלן, אך בכל זאת מתחננים אנו לפניך, שאתה אל תשליך אותנו...

והסביר לי בנו הגאון רבי משה זצ"ל פשר הדברים. דהנה הוקשה לאביו, למה אנו מתפללים דווקא על **'עת זקנה'**, שאז

ורוח קדשך אל תקח ממנו

מאידך גיסא יכולים אנו לשאוב הרבה חיזוק מאותו הפיוט עצמו של 'שמע קולנו'. דהנה אנו אומרים שם מקודם, **'אל תשליכנו מלפניך ורוח קדשך אל תקח ממנו'**, וכדאי לדייק היטב במילים הללו, כי מכלל לאו אתה שומע הן, ומתוך הבקשה אנו למדים שרוח הקודש כבר שורה עתה בקרבנו, אלא שאנו מתחננים מאת הבורא יתברך שמו, שישאיר בקרבנו את אותו רוח הקודש - רוח ממללא, ולא יקח את זה ממנו. וכמו שפירש רש"י בתהלים (נא, ג), **"ורוח קדשך אל תקח ממני - שלא יהא רוח הקודש מרוחק ממני"**.

ומאחר שתיקנו לכל ישראל כאחד, לומר נוסח זה בכל יום ויום מימי הסליחות, לומדים אנו מזה, שאכן לכל אחד מישראל ישנו בחינת רוח הקודש, אשר על זה הוא צריך להתחנן **"ורוח קדשך אל תקח ממנו"**. כי על אף שהרבה מדרגות גבוהות ישנם ברוח הקודש, ואין זה דבר המסור לכל אחד ואחד כפשוטו. אולם ישנו בחינה של רוח הקודש שכן שייך לכל אחד מישראל, כמבואר בספה"ק **'שפת אמת'** (פרשת תרומה - תר"נ), **'וכן הוא בכלל, וגם בפרט כל איש ישראל לפי עבודתו יוכל לזכות לרוח הקודש'**.

כאשר מתחיל להתבגר, אין לו כבר ההתלהבות ההתחדשות והזריזות כמו שהיה לו בבחרותו בימי הנעורים, וזה גורם לו להתרשל קצת בעבודת ה', וכביכול להשליך קצת את השי"ת מאחורי גוו.

והרי ידוע שהקב"ה מתנהג עם בריותיו בדרך של מידה כנגד מידה. כאשר האדם עושה מצידו מעשים של התקרבות להשי"ת, אזי גם הקב"ה מחזיר לו התקרבות ומראה לו פנים שוחקות. לעומת זה מי שבמעשיו גורם לפירוד והתרחקות, אזי גם הקב"ה מוסיף להתרחק ממנו עוד ועוד רח"ל.

ואם כן הלא בושה וכלימה תכסה פנינו, בשעה שאנו באים לחלות פניו ולבקש ממנו **"אל תשליכני לעת זקנה"**. כי אנו היכן אנחנו, האם אנו לא התרחקנו ממנו יתברך, ואם כן איך יש לנו מצח להרים ראש ולהתפלל שהקב"ה ישלם לנו טובה תחת רעה, ויקרבנו ואל ישליכנו, בו ברגע שאנו כביכול השלכנו אותו אחרי גווננו. וכמובן אחרי הרהור תשובה הזאת מתוך בושה וחרטה, תקוותנו ותפלתנו שאכן נזכה מעתה להיות תמיד מחוברים וקרובים אל השי"ת, ללא שום חוצץ ומבדיל.

ג. וראה בספה"ק **'נועם אלימלך'** (פרשת וישב), שגם בזמננו שייך הענין של רוח הקודש, והוא עתה עוד יותר קל להשגה מבזמנים עברו, וכך לשון קדשו: **'שמעתי משל מתוק מפי אדומ"ו הרב המגיד דק"ק ראויני (המגיד ממעזריטש) זלה"ה, והוא שאנו רואים שכעת אשר אנחנו בגלות המר יש בני אדם שזוכים לרוח הקודש בקל, יותר מבימי הנביאים שהיו צריכין השבעות והתבודדות רב כידוע כדי ששיגו הנבואה ורוח הקודש'**.

ואמר משל נפלא ומתוק, למשל המלך שהוא במקום כבודו בביתו בחצירו בפלטין שלו, ויבוא איזה

אמירת הסליחות מתוך שמחה דווקא

במוצאי מנוחה קדמנו תחילה - כי אז עדיין שרויים בשמחת השבת

השבת בטלים העם ממלאכה ועוסקים בתורה הק' ומתענגים בתענוגים. לכן מתחילים מיד למחרתו ביום הראשון לומר הסליחות, כי עדיין נתונים ישראל תחת רושם השמחה של שבת קודש. וזהו הזמן הטוב ביותר לעמוד לפני הקב"ה ולומר לפניו סליחות, שהרי אין השכינה שורה לא מחמת עצלות ולא מתוך עצבות אלא מתוך שמחה של מצוה, לכן טוב להתחיל להתפלל מתוך שמחה של מצוה.

וחזינן מתוך דבריו שלמרות שאנו ניגשים בזה לאמירת "סליחות", אשר כל עיקרם הוא תחנונים ובקשות מחילה על החטאים והעוונות, בכל זאת הם צריכים להיאמר מתוך שמחה של מצוה ולא בעצב כלל, ודייקא משום זה מתחילים את הסליחות מיד לאחר השבת, כדי שאכן ייגשו כל ישראל לאמירת הסליחות מתוך שמחה של מצוה.

ולמרות כל האמור עד כאן, שצריכים לגשת לעבודת הסליחות מתוך בכייה ובושה וכלימה, וחרטה ותשובה אמיתית, בכל זאת ח"ו להיתפס לעצבות ומרה שחורה. אדרבה ימים אלו מלאים בדבקות וקרבת השי"ת, לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו. ואנו צריכים לגשת אליהם מתוך שמחה וחדוה עצומה, על המתנה הגדולה והנפלאה, שבס"ד בכוח בקשת הסליחות האלו נזכה לתשובה וכפרה שלימה.

הבט נא וראה מה שכתב בספר 'לקט יושר' (ח"א אור"ח עמ' קיח ענין א), שכל הענין שנהגו בני אשכנז להתחיל אמירת סליחות דווקא ביום ראשון בשבוע, הוא היות שבשבת קודש שמחים כולם בשמחת התורה ובמצוות עונג שבת, כי ביום

אוהב המלך וירצה להזמינו לסעודתו לביתו, אזי בוודאי יכעוס עליו המלך כי אין זה כבוד של מלך לצאת מפלטין שלו לבית אחרים, גם אם יהיה הסעודה גדולה עד למאוד. ובלתי אפשרי שיזמין את המלך לביתו עד שיכין כל הכנות ויעמיד מליצים ופרקליטין גדולים שימצא חן בעיני המלך שיבא לסעודתו. אבל כשהמלך נוסע בדרך ורוצה ללון בדרך, אזי כאשר ימצא מקום נקי באכסניא נקי אף אם בית המלון הוא בכפר, אם הוא רק נקי אזי זה בית מלוננו ללון שם.

והנמשל מובן ממילא, בזמן שבית המקדש קיים והיה שכינת כבודו בבית קדשי הקדשים אזי אם היה אדם רוצה לשאוב רוח הקודש או נביאות, היה צריך עבודה גדולה, כמו שמצינו בשמחת בית השואבה ששם היו שואבים רוח הקודש. אבל עתה בגלות המר הגם השכינה קדושה גלתה עמנו ובעוונותינו הרבים היא נע ונד בארץ ותשוקתה מאוד מצוא מקום דירה לשכון בה. ואם מצאה מנוח מקום נקי אדם שהוא רק נקי מעבירות וחטאים, אזי שם היא דירתה ודפח"ח.

בכיה מתוך שמחה דווקא

ואפילו עצם הבכיות בעת אמירת הסליחות, אפילו זה צריך להיות מתוך שמחה דווקא. כמו שכתב בספה"ק 'ליקוטי מוהר"ן' (מהדורא קמא סימן קעו): "עיקר מעלת הבכיה הוא כשהיא מחמת שמחה וחדוה, ואפילו החרטה טוב מאד שתהיה מחמת שמחה, שמרוב שמחתו בהשם יתברך, הוא מתחרט ומתגעגע מאד על שמרד נגדו בימים הראשונים, ומתעורר לו בכיה מחמת רב השמחה, וזה עיקר מעלת הבכיה, שתהיה מחמת שמחה, וזה 'בכיה' הוא ראשי תבות 'ב'שמך יגילון כ'ל ה'יום' (תהלים פט, יז), שעיקר הבכיה שתהיה מחמת שמחה בשמו יתברך". עכלה"ק.

שמחה על ידי האמונה שהקב"ה מוחל לנו מיד לאחר בקשת המחילה

ועיקר השמחה הוא, מאחר שאנו יודעים למעלה מכל ספק, שהקב"ה אכן מוחל לכל מי שבא אליו לבקש מחילה, יהיה מי שיהיה. כמו שכתב הרה"ק הבעל התניא זי"ע (איגרת התשובה פרק יא), שאנו מחויבים להאמין באמונה שלימה שהקב"ה חפץ חסד הוא וחנון ורחום ורב לסלוח, ותיכף ומיד כאשר האדם מבקש מחילה וסליחה מאתו יתברך, בלי שום ספק וספק ספיקא בעולם, שהוא אכן זוכה תיכף ומיד לסליחה ומחילה.

שהרי אנשי כנסת הגדולה תיקנו לכל אחד ואחד מישראל בכל הדורות כולם ובכל המצבים כולם, לבקש שלשה

פעמים ביום בתפילות שמונה עשרה, 'סלח לנו אבינו כי חטאנו', ומיד לאחריו קבעו את החתימה 'ברוך אתה ה' חנון המרבה לסלוח'. והלא ידוע חומר הזכרת שם שמים לבטלה עד שאמרו 'ספק ברכות להקל', ואם אנשי כנסת הגדולה קבעו לכל אחד מישראל באשר הוא שם, לברך 'ברוך אתה ה' חנון המרבה לסלוח', מוכרח להיות שזהו מציאות מוחלטת, הקב"ה מוחל לכל מי שמבקש הימנו סליחה ומחילה.

ומוסיף בעל התניא וכותב, שגם כשמתבוננים במידת האנושיות של אנשים בשר ודם, אנו מבינים שמוכרח להיות כן, שהרי אם אדם פגע בחבירו ובא לבקש הימנו מחילה, נפסק בשולחן ערוך (אורח חיים תרו) שהמוחל לא יסרב ואל יהא אכזרי מלמחול אפילו אם פגע בו ביותר. והלא הדברים קל וחומר, אם מדת בשר ודם הוא למחול לאחר שמבקשים ממנו פעם ופעמיים, על אחת כמה וכמה שכן הוא אצל הקב"ה הסולח ומוחל מיד לאחר שמבקשים ממנו.

'חזקו ואמצו' - 'כי ה' אלקיך הוא ההולך עמך לא ירפך ולא יעזבך'

ולכן יש לנו להתחזק מהפסוק בפרשתן (דברים לא, ו) שהם דברי חיזוק נוראים שאמר משה רבינו מהימנא לבני ישראל בעצם יום הסתלקותו: 'חזקו ואמצו אל תיראו ואל תערצו מפניהם כי ה' אלקיך הוא ההולך עמך לא ירפך ולא יעזבך'. אין הכי נמי, יתכן שחלילה אנחנו השלכנו

ובבכיה גם יחד, ומתוך בקשה אמיתית שנזכה ל"סליחה" מחילה וכפרה, ונזכה שיתקבלו סליחותינו לרחמים ולרצון לפני אדון כל, ולהגיע ליום הדין נקיים טהורים וזכים מכל לכלוך חטא ועון, ונזכה להשבית ולהשתיק כל המקטרגים והמסטינים ולסתום את פיהם, ויזכו כל בני ישראל בכל מקומות שהם לכתובה וחתימה טובה בספרן של צדיקים גמורים לאלתר לחיים טובים ולשלום, אמן.

כביכול את השי"ת מאחורי גונו, אך בכל זאת יש לנו הבטחה שהשי"ת לא ישליך אותנו חלילה מלפניו יתברך, "כי ה' אלקיך הוא ההולך עמך לא ירפך ולא יעזבך", מפני שהשי"ת הוא 'חנון המרבה לסלוח', ובוודאי בזכות אמירת הסליחות יום יום במשך שבוע שלם, בוודאי נזכה לסליחה וכפרה שלימה.

ולכן "חזקו ואמצו אל תיראו ואל תערצו מפניהם" - של היצר הרע וכת דיליה,

שרוצים חלילה לקטרג עלינו ביום הדין. מאחר שאנו מקדימים אותם, ומתייצבים עוד "לפני" שאנו עומדים בדין אצל ה' אלקיכם' בראש השנה, ובמשך שבוע שלם אנו דנים דין בעצמינו כאן למטה, ומודים על האמת ומתחננים לפני השי"ת שיסלח ויכפר לנו על כל מה שחטאנו והעווינו. אם כן בוודאי אל ישליכנו השי"ת מלפניו, ואל יטשנו ואל יעזבנו, וכאשר יש דין למטה אין דין למטה, ואם כן בוודאי יוציא משפטינו לאורה בס"ד.

יעזור השי"ת, שאכן נזכה לומר הסליחות מתוך כוונה, בשמחה

הספר שנכש הרבה לנבוכות

בנין יעקב

אמרים יקרים מפנינים נפלאים
לעזר הלבבות בימים המאירים
להבהיק עיניים ביהלום וספידים

חודש אלול
ראש השנה
יום הכיפורים
חג הסוכות

נרתן צהשיג
רמז ב': חנות 'קרוס ספרים' - רחוב הלל, מול שקרי רמ"א
קריה החרדית: חזון איש 26 משפחת רבינוביץ. חפציבה: במס' 05041-75-336